

v
časopis:

K ZAKOUPENÍ V KNIHOVNĚ
KATEDRY FILOSOFIE FILOSOFICKÉ FAKULTY
(PALACHOVO NÁM. 2, 2. PATRO)

nomáda

STUDENTSKÝ ČASOPIS PRO FILOSOFII

listopad 1999

cena 15,-

4

Univerzita Karlova v Praze
Knihovna filozofie FF

nomáda

ZVLÁŠTNÍ PŘÍLOHA ČÍSLA ČTYŘI

List z javoru stojícího před Heideggerovou chatou v Todtnauberku. Javor i chatu lze vidět v Biemelově knize *Martin Heidegger*, str. 92. Vložili-li se tento list (jeho reprodukce) na svátek sv. Martina do *Bytlí a času* mezi strany 31 a 32, rozsvítí se světlina bytlí a člověk nohouní Kehre. Zkuste to, zatím se to nikomu nepovedlo.

Obsah

Úvodem / 3

ANKETA

Co mi přináší
studium filosofie? / 4

Hanba vám! / 8

REAKCE NA POSTUPOVÉ ZKOUŠKY

Tomáš Chudý:
Zkoušky a filosofie / 9

Vít Pokorný:
Postupová iniciace / 10

RECENZE

Ludvík Regner:
Rehnicerova tíživá modernost / 12

MIMO ŽÁNRY

Ondřej Proch:
Z hypnagógických kuloárů IV. / 14
Fotbal / 15

SERVIS

Práce studentů ÚFaR / 16
Nové knihy / 18

ZVLÁŠTNÍ PŘÍLOHA:

Podzimní překvapení

Úvodem

Milí čtenáři, tak je tu zase Nomáda. Minule jsme vyhlásili anketu na téma: „Co vám přináší studium filosofie?“ Dobře jsme si uvědomovali, že otázka je velmi náročná a vyžaduje notnou dávku odvahy i odhodlání nechat se vystavit kritickému pohledu druhých. Přesto se nám sešlo několik zajímavých a velice různorodých příspěvků, které otiskujeme. Ale ani mimofakultní autoři jako Epikúros, apoštol Pavel, Wittgenstein apod. nechtěli zůstat pozadu a zaslali nám své odpovědi.

Podle zadní strany obálky minulé Nomády by toto číslo mělo obsahovat příspěvky k Bergsonovi. Tímto záměrem jsme se také skutečně řídili, a protože Bergson sám pojímá život jako „nepřetržitou tvorbu nepředvídatelné novosti“ (Le possible et le réel), tak tu o něm není nic.

Další novinkou tohoto čísla Nomády jsou reakce na postupové zkoušky, které proběhly v září. Dva neohrožení rekové, kteří se probili do druhého cyklu studia, nám nabízejí svůj pohled na tento iniciační obřad. Rádi bychom podobné reakce na běh studia na naší katedře uveřejňovali častěji. Může se jednat třeba i o první dojmy, jak je právě čerpají studenti prvních ročníků. Napište nám: nomada@ff.cuni.cz

A nakonec vyhlášení ankety (téma Nomády 5). Máte-li chuť, odpovězte na otázku:

NEJÍ STUDIUM FILOSOFIE NA ÚFaR
ZAMĚŘENÉ PŘÍLIŠ HISTORICKY?

Své odpovědi – delší úvahy i stručné poznámky (anonymní či podepsané) – vhažujte do anketní krabice v knihovně, předejte členům redakce, nebo nám je pošlete e-mailem. Výběr z odpovědí zveřejníme v příštím čísle.

časopis:

NOMÁDA

STUDENTSKÝ ČASOPIS PRO FILOSOFII

redakce: Jakub Čapek, Ivan Landa, Vít Pokorný,

Ludvík Regner, Lenka Sýkorová, Petr Urban

sazba & tisk Pachollini (pachollini@bikerider.com)

grafické řešení Helena Šantavá

vychází 8. 11. 1999 / cena 15,- Kč / časopis obdržíte

v knihovně katedry filosofie FF UK v Praze,

Palachovo nám. 2, Praha 1, 2. patro

Univerzita Karlova v Praze
Knihovna filozofie FF

- 3 -

Odpovědi

na anketní otázku „Co mi přináší studium filosofie?“

• „JEN MÁLO ZASAHUJE DO ŽIVOTA MUDRČOVA náhoda; největší a nehlavnější věci spravoval, po všechen čas života spravuje a bude spravovat rozum.“

Epikúros, in: Diogenés Laertios, Životy, názory a výroky proslulých filosofů, str. 425

• POMÁHÁ MI NALÉZT SMYSL ŽIVOTA (JE TO TO, ČEMU se chcete vysmát, nebo očekáváte něco jiného?)
anonymní odpověď

• OTÁZKA „CO MI PŘINÁŠÍ STUDIUM FILOSOFIE?“ JE zavádějící, tzn. vede nás kurčitě odpovědi, vynucuje si takovou odpověď, která chápe filosofii jako prostředek k něčemu, stejně jako se např. základní vzdělání chápe jako prostředek k dosažení schopnosti základní sociální orientace. Takto pochopená otázka by se ptala na to, co mi přináší studium filosofie kromě možnosti setkat se s filosofii, tzn. jestli díky studiu filosofie dosáhnou nějaké nefilosofické vlasti – přízně žen, možnosti vystupovat v médiích, výnosného zaměstnání, doživotní renty, výhodného stipendia zahraničí a s tím spojené možnosti emigrace, atp. Navíc mi připadá, že by filosofie nebyla zrovna vhodným prostředkem k dosahování těchto vlastí.

Studium filosofie nemůže přinášet nic jiného než možnost setkat se s filosofujícími a filosofovat. Filosofování nemůže být v principu prostředkem k získání něčeho jiného než této možnosti. Smyslem studia filosofie je moci filosofovat.

Anketní otázku bych potom chápal takto: 1) Přináší mi studium filosofie na ÚFAR možnost setkat se s filosofováním? 2) Čím je mi filosofování?

Ad 1) ANO

Ad 2) Uměním zápornosti, negace a negativity; schopností být na pochybách a tak se pohybovat na hranici daného – tedy řečeno s Patočkou: kolísáním mezi světskou a nesvětskou pozicí; umě-

ním záporného kondicionálu: co kdyby to bylo jinak?; schopností vidět neustálý spor podstatného a nahodilého; uměním sporu, hádky, neshody a rozporu; filosofie jako kritika a provokace, ne jako věda a utěšitelka.

Mad Dog

• „VÝSLEDKEM FILOSOFIE NEJSOU ‘FILOSOFICKÉ VĚTY’, nýbrž vyjasnění vět. Filosofie má vyjasnit a ostře ohraničit myšlenky, které jsou jinak jakoby zmatené a nevýrazné.“ ... „Filosofie má ohraničit myslitelné, a tím i nemyslitelné. Má ohraničit nemyslitelné zevnitř a prostřednictvím myslitelného.“ ... „Tím, že jasně představí vypověditelné, ukáže to, co je nevyověditelné.“

Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus, 4.112, 4.114, 4.115

• NÍZKOU ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ A STAROSTI SE zkosnatělou strukturou fakulty.

anonymní odpověď

• KOUKNU DO VAŠÍ BEDYNYK A VIDÍM – PRÁZDNO. Možná by stálo za to, položit otázku konkrétnější, specifickou, tedy například nadhodit nějaký úzce specifikovaný filosofický problém. Jednoduše by to chtělo vymyslet otázku, která nebude tak obecná, nudná, vágní, široká... Aby byla prostě taková, na kterou se nedá rozumně odpovědět. Ptejte se na něco, co vás zajímá; otázky typu „Co vám přináší studium?“ nás rozčilují, když se na ně ptají naši příbuzní.

anonymní odpověď

• „ČISTÝ FILOSOF JE OSOBA VE SVĚTĚ NEVALNĚ vítaná, nijak prý nepřispívá k prospěchu a potěšení společnosti, protože se nestýká s lidmi a je zahloubán do svých principů a pojmů, které lidé stejně nechápu. ... Má se za to, že vyvážená povaha...“

má stejnou schopnost a smysl pro knihy, pro společnost i aktivní život; zachovává v hovoru onu soudnost a jemnost, jíž se člověk naučí z krásné literatury, a v aktivním životě onu poctivost a přesnost, která je výsledkem správné filosofie. K tomu, aby se tak dokonalé povahy množily a kultivovaly, nemůže být nic prospěšnějšího než spisy psané lehkým slohem... Zakazují [praví lidská přirozenost] abstraktní myšlení a hluboká zkoumání a přísně té potrestám zádumčivostí, kterou vyvolávají, bezmeznou nejistotou, do níž tě zaplétají, a chladným přijetím, jehož se dostane tvým objevům, když je uveřejníš. Buď filosofem, ale při vši filosofii buď především stále člověkem.“

Hume, Zkoumání lidského rozumu, str. 32 – 34, kap. I, 4

• JÁ NEVÍM.

anonymní odpověď

• ACH! WÄR ICH NIE IN EURE SCHULEN GEGANGEN. (Hölderlin)

anonymní odpověď

• „ZKUŠENOST FILOSOFA, JAKO ZKUŠENOST LODIVODA, je poznáním úskalí, na nichž ostatní ztroskotali; bez tohoto poznání není kompasu, jenž by ho mohl vést.“

Condillac, Esej o původu lidského poznání, str. 28

• KOMENSKÉHO POUTNÍK SE U FILOSOFŮ DLOUHO nezdržel: „I dí mi tlumočník: ‘Nu již tě ale mezi samy filozofy, jejichž práce jest k napravení nedostatků lidských prostředků vyhledávati a v čem pravá moudrost záleží, ukazovati, uvedu.’ A já řekl: ‘Tuť se snad bohdá něčemu naučím.’ On řekl: ‘Ovšem; nebo to jsou lidé, kteříž pravdu každé věci znají, mimo jejichž vědomí ani nebe nic nedělá, ani propast ničeho neskrývá, kteříž život lidský k ctnostem ušlechtilé formují, kteříž obce a krajiny osvěcují, kteříž Boha přitele mají moudrostí svou k jeho tajnostem dosahující. – I podmež.’ řekl jsem, ‘podme mezi ně, prosím tím spíše.’

Ale jakž mne tam uvedl, a já množství starců a divně jejich trety spatřil, strnul sem. Tu zajisté

... Thales létal, Hesiodus oral, Plato v povětrí ide-as honil... Seneka mezi tunami zlata seděl, chudobu vychvaloval, Sokrates o sobě každému, že nic neumí, povídal, Xenofon naproti tomu každého všemu naučiti sliboval, Diogenes z sudu vykukaje, všechny mimo jdoucí haněl... každý obzvláštního něčeho provodil, čehož jsem ani nespamatoval všeho, aniž mi se připomínati chce.

Dívaje se pak na to, řekl jsem: ‘Ale toto-liž jsou ti mudrcové, světla světa? Ach, ach, já jsem se jinakších věcí nadál! Však tu, jako sedláci v krémě, každý vyje, a každý jináč.’ ... Tlumočník pak můj bláznů mi nadal, že maje já se od moudrých něčemu naučiti, od nich utíkám. Ale já šel mlče předce.“

Komenský, Labyrint světa a ráj srdce, kap. IX

• DEPRESE A TITUL.

anonymní odpověď

• „FILOSOF SE SNADNO DOSTANE DO SITUACE nešikovného ředitele, který místo aby svou práci rozdělil a jenom dohlížel na to, aby ji jeho zaměstnanci správně vykonávali, jim jejich práci odebírá, až jednoho dne pozná, že se přetížil cizí prací, zatímco jeho zaměstnanci jen přihlížejí a kritizují.“

Wittgenstein, Rozličné poznámky, str. 3

• SPÁNEK.

anonymní odpověď

• „POKOJ MYŠLENKÁM. TO JE VYTOUŽENÝ CÍL TOHO, kdo filosofuje.“

Wittgenstein, Rozličné poznámky, str. 69

• ZÁLEŽÍ, JESTLI BUDU ODPOVÍDAT NA OTÁZKU, VE které studium filosofie znamená 1) studium oboru na FF UK; nebo tu, v níž to znamená 2) zaobírání se, věnování se filosofickému přemýšlení skrz filosofické texty, skrz filosofické podněcující dědictví?

V prvním případě to asi nebude tak slavné. Znáám dokonce přednášku (T. Jenička), kde přednášející nezná rozdíl mezi psychoanalýzou a fenomenologickou psychologií, tvrdí o sobě, že říká

blbosti (když se opravuje), atd. Takový člověk by měl možná spíše pokračovat ve studiu, než někoho učit (s tím, že ale osobně vzato mi je nanejvýš sympatický, už pro svůj zájem o filosofii). Pak mnohé semináře jsou nezajímavé – jde spíše o pedantská vyložení (nechci ale kálet na tyto lidi, protože alespoň mají co říci). Je pravda, že jsou tu inspirující hodiny. Š. Špinka je člověk s filosofickou vervou, M. Sobotka člověk zamýšlející se, též E. Kohák (jenž také se snaží podněcovat studentovo myšlení); P. Kouba je dumající člověk, P. Kolář záživný – všichni ale stále mají tu chybu, že nevytváří vhodnou atmosféru pro debatu a předvádějí spíše one man's show (jakkoli hezká), a jejich vyzývání ke konfrontaci studentů s vyučujícími je spíše nucené (samozřejmě ne, když nějaký student je rozený řečník s kuráží politika...). Proto studium filosofie na FF UK není to, co látka jako filosofie by mohla nabízet, a tudíž zklamává při pohledu na velké nevyužití možnosti.

Co se týče 2) věnování se filosofii samé, je to naopak. Jakmile člověk spatří možnosti zamýšlení, už má hodně. Případá si plněji, ještě když je rozvíjí. Studovat filosofii je vyjasňovat své vědomí, své chápání svého osudu, začínat trochu rozumět těm každodenním automatismům (mluveným i ne), nad nimiž málokdo přemýšlí. Studium filosofie pak, vedeno-li správně, umožňuje pochopit vědy, vidět dál, než jen jejich zkoumavost, snažit se vysvětlit, zkusit metody lidského rozumu, jež střídavě selhávají a uspívají. Zkrátka, studium filosofie může být životním úkolem, životní náplní, zveličením lidské duše. Myslím, že ÚFaR FF UK by mohl dělat víc pro využití těchto možností, alespoň v určitých směrnících pro vyučující a určitou selekcí jich. Mě rád bych se podepsal – jen určité neblahé asociace s dobou před 89. rokem mě mají k tomu, abych to ozelel. Pro eventuelní komunikaci zanechávám e-mailovou adresu mého bratra, s nímž jsem ve stálém kontaktu, a jehož emailová pošta je skoro mou poštou:

Radim@iol.it

• „I FILOSOFOVI ROSTE VÍC TRÁVY V ÚDOLÍCH hlouposti než na holých vrcholcích důvtipu.“

Wittgenstein, Rozličné poznámky, str. 121

• CO SARTROVI PŘINÁŠÍ EXISTENCIÁLNÍ FILOSOFIE? „i kdyby Bůh existoval, nic by se tím nezměnilo; to je naše hledisko. Ne že bychom nevěřili, že Bůh existuje, ale myslíme, že problém nespočívá v jeho existenci; je třeba, aby člověk sám našel sebe a přesvědčil se, že nic ho nemůže zachránit od sebe sama, ani platný důkaz o existenci Boží. V tom smyslu je existencialismus optimismem, učením činnosti, a je to jen nepoctivost, že křesťané, směřující svou vlastní beznadějí s naší, mohou nás nazývat zoufalci.“

Jean-Paul Sartre, Existencialismus je humanismus, in: Novozámská, Existoval existencialismus?, str. 126.

• FILOSOFIE TAKÉ LÉČÍ VE VĚZENÍ ZAMKLÉHO a ustrašeného Boéthia, pravíc: „Není nebezpečí. Má jen letargii, nemoc společnou všem s pomatenou myslí. Na sebe trochu pozapomenul, ale snadno se rozpomene, jen co mne pozná. Aby byl s to, utěme mu trochu očí, zatemněné mrakem smrtelných starostí“.

Boéthius, Filosofie utěšitelka, str. 20

• OBČASNÝ SLASTNÝ POCIT, ŽE TOMU SNAD UŽ trochu rozumím. Stále sílí pocit, že tomu bordele vůbec nerozumím. Setrvalé pochybnosti o mé schopnosti dosáhnout v jakémkoliv oboru mé činnosti něčeho víc než diletantství.

anonymní odpověď

• CO MI PŘINÁŠÍ ... A TĚDY K ČEMU MI SLOUŽÍ filosofie a její studium? Má snad funkci služebnou? Již samotná formulace otázky, spojující studium ϕ s pojmem prospěšnosti, v sobě nese cosi nepatřičného: připomíná dotazníky nadnárodních koncernů testující loajalitu svých zaměstnanců.

Banalita tázání po odhodlanosti studentů ztotožnit se s ideou podniku, na němž se účastní, ovšem nemá důvod svou triviální povahu zastírat: právě banálnost, každodennost, s jakou se na každé další přednášce studenti dotazují sami sebe nad důvodem své přítomnosti na katedře, je jedním ze specifických rysů tohoto studia a představuje tak něco cennějšího než je veškerá originalita možných odpovědí.

Otázka po smyslu a prospěšnosti studia ϕ naráží své opodstatnění dále vtom, že v jejím základu tkví skrytá výzva, provokace: má vůbec cenu studovat ϕ , jestliže je většinou z nás jasné, že nic zásadního, pozoruhodného či autenticky promyšleného z našich úvah a parafrází nyní ani v budoucnu nevzejde? Oproti samozřejmému vyústění studia medicíny, techniky, ekonomie, práv či dokonce politologie, se na naší katedře (každým rokem stále zřetelněji) většina z nás utvrzuje ve svém původním podezření, že studium? nemá za svůj cíl proměnit studenty ve filology. Mohli byste mi snad namítnout, že toto specifikum je relativizováno nejen nesamozřejmostí návaznosti studia na praxi, kterou lze konstatovat u kterékoli z uvedených disciplín, ale také tím, že i jiné obory, jako např. studium anglistiky, nemají za svůj cíl proměnit studenta v živoucí exemplář určité vědy, vtomto případě anglistiky.

Navzdory této sounáležitosti s jinými obory co do problematičnosti cíle studia je však nárok na dosažení filosofického vzdělání, na rozdíl ode všech ostatních, ohrožen ve svém završení zcela specifickým způsobem: zatímco vystudovaný <quasi-právník> může sebejistě prohlásit, že nabyté vědomosti a vzdělání mu umožňují zastávat jakoukoli (vedoucí) funkci, odplomovaný <quasi-filosof> by se stvrzením „s ϕ se dá dělat všechno“ spokojit neměl. Vždyt tímto svým přesvědčením by jen stvrzoval, že smyslem a završením studia ϕ je non- ϕ , přesněji: sofistika. Vzpomeňme alespoň Hippii, kterému právě sofisticky vzdělaná blízkost vůči ϕ umožnila osvojení všech znalostí užitečných člověku, tedy Hippii předvádějícího, kterak mu nabyté vědění umožňuje vykonávat všechny řemesla a funkce bez ohledu na předmět, který jim náleží.

Znamená to snad, že každé autentické studium ϕ , potažmo každé filosofické myšlení ve své pravé podobě, musí směřovat opět pouze k profesionálně filosofickému okruhu otázek? Tuto identitu prostředků a cíle ϕ podle všeho zdání potvrzuje většina profesorského sboru naší katedry, jejíž členové snad ze strachu před svou vlastní diskreditací (či přímo ve vznešenosti úkolu ochraňovat před diskreditací ϕ samotnou) projevují svou

zdatnost mimo hranice svého oboru jen zřídka, a jen malá část jejich publikační činnosti překračuje hranice nitrooborových tiskovin. Lze však takto pojatou a provozovanou, katedrovou ϕ , označit za žádoucí věrnost nejčistší formě myšlení, či ji lze oprávněně vinit z toho, že už zase leží spřaženým vazem na dně studny, kam kdysi spadla skarikaturou Thaletovou?

Neznamená snad odtrhnutí ϕ od cílů, které jsou vůči ní vnější, tolik co provozování ϕ odtržené od světa ϕ ? Je však vůbec možné využít odstup, k němuž se ϕ nutně uchyluje, pro těsnější (skutečnější) vztah ke světu, či dokonce pro nalezení vztahu ke světu skutečnějšímu než je svět bezprostřední? Nebo se do skutečného světa vrátím teprve po přednášce, když si jdu poslechnout, jak chlapí U Rudolína hodnotí chuťový proměny plzeňského z posledních deset let?

Ale dost keců: tak k čemu mi to pachtění za filosofii vlastně je?

Při opakovaných návratech této hrdlořezné otázky se vždy chytám nejdřív prospěšnosti negativní. Jen hloupou introspekci snad každý zdejší student může pozorovat, nakolik se mu stala samozřejmou jistá schopnost radikálně zhodnotit všechny obecně platné výpovědi. Jde o to nenechat se nasytit. K tomu malý test: „svět je hříčkou skrytých sil, iluzí okamžiku“, je výraz Weltanschauung, který náleží Berkeleymu z Pojednání o základech..., Schopenhauerovi ze Světa... či Ivetě Bartošové ze Spy z 6. 10. 99?

Navzdory neustálé hrozbě skepticismu je to nakonec přece jen uklidňující vědět, že přisnost ϕ je kritičtější než každá z jednotlivých kritik, snad proto, že je kritická k principům myšlení samotným. ϕ jako obrana proti magii slov učí tomu, že pouhým přechodem do abstraktního jazyka ještě nejsou dovoleny nahodile sestavené kombinace výrazů. Dešifrování banality politického diskursu lze pak považovat za vhodnou formu filosofické propedeutiky vyššího stupně. Nemám na mysli pouhé odmítání nekonzistentního, ale určitou získanou dispozici k zahlédnutí příčin, jejichž efektem je právě ona skrytá bezobsažnost některých způsobů výpovědi. A právě hledání podstaty optického klamu, který vnějškovost takových

projevů umožňuje, je bezpochyby úkolem, který moje ϕ studující já ochotně přijme za svůj.

Zpronevěra vůči ϕ by pak spočívala v osvojení odhalených principů optické a rétorické šalebnosti, mezi něž zcela jistě patří nahrazení konkrétního výrazu obmyslnou metaforizací jazyka. Jak jinak mám ale vyjádřit pozitivní přínos studia ϕ , kdy se každá konkretizace odpovědi převrací ve výsměch ϕ samotné ϕ Proto uvedu jen několik mlhavých analogií, které pouze naznačují obrysy několika dílčích aspektů prospěšnosti ϕ a jejího studia:

- studium ϕ jako péče o neustále odumírající tělo myšlenek, jehož živorodost přímo závisí na tom, jak jsou jeho jednotlivé části probouzeny k nově oživenému významu, či jak jsou naopak mrzačeny rychle zahnívajícimi parafrázemi.
- Φ -domina rozkazující poslušnost vůči logu, za níž se mi odměnou dostává nesnesitelné slasti při překonávání myšlenkové bolesti.
- Φ ve svém nároku na zrcadlení celku ve střepu člověka, který tím jakožto pars pro toto nabý-

vá větší vážnosti než na ostatních katedrách fakulty, která se z neznámých důvodů dosud jmenuje filosofická.

Samozřejmě jsou to jen analogie, avšak nejsou právě motivace skrze analogie často silnější a neodbytnější než ty, které se opírají o jasné a přesné důvody?

Ondřej Švec, filosofie-francouzština, 5.ročník.

- A ANI NEMOCNÉHO RÁDLA NENECHALA FILOSOFIE na holičkách, i když by podle Wittgensteina ("holé vrcholky důvtipu") měla: „Vzpomínám s vděčností na tiché návštěvy filosofů, které mne už dříve těšily, když jsem v úkrytu srdce svého na filosofické štěstí myslíval. Neboť měl jsem a mám filosofii rád a tento rukopis, psaný tužkou v posteli, je vyznáním této lásky, chválou filosofů a jejich důvěrnou obranou. ... Tak jsem se vrátil k zájmům svého mládí s tím rozdílem, že tehdy jsem se za filosofii vyděl, a dnes je mi jediným štěstím.“

Rádl, Útěcha z filosofie, Předmluva

Hanba vám!

Vzkaz všem vykladačům etiky, všem interpretům spravedlnosti, všem vykladačům božského, všem Sadistům, všem kovaříkům a látačům bot, všem úzkostlivým vegetariánům i masožravcům, všem mazačům, všem hledačům a nabubřelým studentíkům.

Ne zlý myslivec a jeho montérkový nohsled, leč vy jste v nepravu. Váš cynický škleb nad tímto tepáním vašich mravů je toho jasným průkazem.

Cožpak jste ještě neslyšeli, že pasivní kouření způsobuje rakovinu ještě rychleji a lépe než aktivní? Je vám skutečně jedno, že nekuřáci musejí dýchat vámi splazené spodiny? Neslyšeli jste snad nikdy, že většina tabákových koncernů testuje škodlivost svých výrobků na psech, myších, prasatech a někdy dokonce i nezákonně na opicích? Nevadí vám, že spolutvoříte jedovatý svět?

Na pražských ulicích se nedá téměř dýchat kvůli spodinám aut, v restauracích, hospodách, klubech a na koncertech se nedá dýchat bez vdechování oblaků cigaretového dýmu, a ani na chodbách univerzity není nebohý nekuřák ušetřen působení nepřetržitě produkovaných jedů.

Nezdá se vám, že se všichni podobáte odpornému politikovi Marku Bendovi, který se zapálil v parlamentu, když se jednalo o zákaz kouření na veřejných místech?

Hanba vám!

Mad Dog

Reakce na postupové zkoušky

Zkoušky a filosofie

TOMÁŠ CHUDÝ

Letos v září začala podzimní sezóna filosofické-
ho akademického roku postupovými zkouškami. Vcelku obvyklý jev. Jejich hodnocení by se mohlo „odpíchnout“ od jejich výsledků, ale ty nejsou, jakožto zpečetění toho, co je na takových zkouškách jedinečné, obecně zajímavé. Studentský pohled na zkoušky může spíše vyjít z otázky jiné, totiž smyslu zkoušky jakožto situace, do níž spadne ten či onen dříve či později. I tento pohled může být velmi konkrétní. Tedy zaprvé: je dobře, že takové zkoušky jsou. Sám mohu prohlásit, že princip „damoklova meče“ funguje perfektně a navíc jeho projevem u nás (tj. na ÚFARu) je mimo jiné postupová práce, která je prvním osaháním si terénu s trochu profesionálnějšími nároky než je do té doby obvyklé. Záleží na každém, jaký bude mít z takovéto práce pocit, každopádně ti línější z nás (mezi něž patřím) mohou být vděční za to, že právě díky „postupce“ se každému, kdo ji snad do té doby neměl, dostane příležitost uvědomit si, co z jejich myšlenek jsou neartikulované sny a co z nich je možné artikulovat. 30 stran textu už znamená výzvu.

S takovou prací v kapse je snadnější čelit záluďným otázkám u vlastní zkoušky. Záluďná mohou být zadání témat klausurních prací (například středověké diskuze o vzpouře proti nespravedlivému panovníkovi), ale především specifikace požadavků ke zkoušce ústní.

Na tomto místě již je třeba odvolat se na konkrétní náplň zkoušek zářijových. Smíříme-li se totiž s tím, že filosofii (resp. její dějiny a její systém) lze rozčlenit právě do těch kategorií, které visí na nástěnce, je tu ještě problém náplně těchto otázek líčené v syllabech. Například otázka

Jazyk a řeč akcentuje jednoznačně lingvistiku a analytickou filosofii, téměř ignorován je naopak přístup hledající místo řeči v *tradici* a celkové souvislosti *orientace ve světě* (letmý odkaz typu „hermeneutika (Heidegger, Gadamer)“ dle mého soudu nestačí). Zkrátka se může stát, že student, který tři roky o problému řeči dumal sub specie oné mrazivé tajemné, ale i mateřsky důvěrné souvislosti člověka a světa, zůstane strnule stát před zmíněnou nástěnkou a jejími naučnými pojmy: věta a její struktura, typy vět, syntax a sémantika...atd. Jistě je možné se i v rámci projevu na téma „struktura věty“ dostat k antropologické funkci vypovídání ve větech. Které z těchto dvou východisek je ale poctivější a věrnější *filosofickému* uchopení řeči?

Velmi rozpačitý pocit vyvolává i diskrepance mezi obsahem jednotlivých kurzů a obsahem zkouškových okruhů. Netýká se to samozřejmě všech kurzů, ale na druhou stranu proč se gymnaziální způsob zkoušky uplatňuje na katedře, kde koncepce přednášek nejčastěji aspiruje na detailní rozbor určitého tématu u určitého autora a pokud možno ještě v určitém období jeho života? Je-li tyto přednášky správně považovat za inspirovající (to necht' je pokládáno i za můj názor), pak způsob zkoušky na ně navazující zdá se mi býti poněkud nešťastným. Totiž vše musí nutně v posledních dnech před zkouškou vyústit v hořečné studium filosofických slovníků, což je vždy záležitost krajně ošidná. (Na tomto místě připomínám, že např. na anglistice jsou přehledové kurzy rezervovány pro první cyklus, zatímco specializační semináře tvoří výlučnou náplň studia po PZK a státnice již mají za předmět pouze tyto).

Nebylo by tedy lepší v prvním cyklu nepouštět tolik otěže z ruky, pokud chceme „uzemnit“ posluchače na konci tohoto cyklu otázkami, na které se znalostmi z těchto kursů dokáže odpovědět přibližně z jedné desetiny? Není jasné, jestli problém tkví spíše v požadavcích na zkoušky nebo v požadavcích na kursy: nemůžeme asi po nikom chtít, aby přednášel Durdíka, Hostinského, Hanuše, Bratranka; tito pánové se nicméně skví mezi osobnostmi žádoucími pro postupovou zkoušku.

Průběh zkoušky nepřekvapí duchapřítomného, překvapí ale toho, kdo si myslí, že když se bude držet předepsaných témat, tak ke každému nakonec „něco řekne“. To je omyl. Odečteme-li nervozitu, jejíž vinou by podobné počínání zkoušejícího každý zkoušený nejraději proklel, lze sice souhlasit s tím, že zkoušející si přizpůsobují otázky k obrazu svému (např. místo otázky *Osvícenství a reakce na ně*, která zahrnuje „francouze“, Huma, Reida, Smithe, Burka, ale také Hamanna, Herdera, Jacobiho a Humboldta, dostanete pouze Huma) nebo je dokonce přeformuluje (místo avizovaného *Dobra a zla* dostanete etiku preskriptivní a deskriptivní); je to plně v jeho pravomoci. Problém je však v tom, že jednak nervozitu lze odečíst jen ex post a ne během zkoušky, a jednak může adresát takové otázky mít i bez nervozity kromě lkaní nad tím, že jeho vlohy nedošly uplatnění, také pocit, že to podstatné spočívá v něčem jiném, a že tedy podobnou zkouškou ztrácí čas... Ale nebudme přehnaně kritičtí. V podstatě mají i telefonní seznamy své oprávnění. Nebezpečné jsou jen ve chvíli, kdy nabu-

dou takových objemů (a celý problém syllabů tkví právě v problému objemu fakt), že se na ně nutně musí napíít veškerá pozornost a ztratí se tak z pohledu problému hlavní, anebo alespoň možnost některé z nich za hlavní považovat.

Pokud jde o zkoušku ze systematické filosofie, panuje jakoby samozřejmá představa, že přípravou má být to, co je náhodou řečeno v jednotlivých kursech k uvedeným tématům. Jsou-li studenti akceschopní, rozdělí si systematické otázky a každý dvě z nich zpracuje. Teprve v této chvíli se ukáže (alespoň v mém případě tomu tak bylo), že to, co se student domníval k danému tématu vědět, je velmi ubohé a rozhodne se tedy opět doplnit si některé klíčové pojmy z filosofického slovníku. Není v lidských silách – alespoň ne v silách člověka věnujícího se filosofii po čtyři léta po maturitě na českém gymnáziu, a to pokud možno ještě dvouoborově – připravovat se dlouhodobě na postupovou zkoušku tak, aby ho přešel pocit zoufalství, který se dostaví po přečtení rozpisu zkušebních otázek. Jednou z cest je svému zoufalství se zasmát a říkat si, že filosofie je přece o něčem úplně jiném, jinou cestou je bezodkladná jízda do Goethe (či jiného) institutu a propadnutí tuchlému duchu filosofických slovníků. Přiznám se, že moje nervy nejsou příliš pevné, a proto jsem posledních 14 dní před zkouškou žhavlil tramvajovou linku č.17 v naději, že ještě něco doženu. Rád bych viděl toho, kdo se dá cestou první.

Autor je studentem 5. ročníku filosofie.

Postupová iniciace

VÍT POKORNÝ

Byl zaveden nový způsob skládání postupových zkoušek, vyhlášena zkoušková témata a k nim vypsány sylaby, zkouška se stala přísnější.

OHLEDNĚ TÉMAT:

- Domnívám se, že je správné, rozšířit témata postupových zkoušek za Hegela, kde dříve

končila. Stejně se všichni už v prvním cyklu seznámí s fenomenologií, ranou analytickou filosofií a tím, co se dělo po Hegelovi.

- Smysl syllabů k jednotlivým tématům vidím v tom, že mají být vodítkem, ale ne předpisem. Měly by zamezit libovůli zkoušejících a vytyčit orientační body pro zkoušené.

- Nesouhlasím se zařazením méně významných evropských a nevýznamných českých filosofů. Z českých bych přijal Patočku a Komenského, ostatní mohou být nanejvýš tématem speciálních magisterských či doktorských zkoumání, ne však zkoušky, která má prověřit orientaci v základních tématech a postavách celé evropské filosofie a k těm Masaryk, Durdík nebo Puffendorf nepatří.

- Ne u všech témat ze systematické filosofie byly vypracované sylaby, bez nich pak byla tato témata nesrozumitelná, např. tělo a jednání – nevím, co si pod tím představit, vůbec jsem si tohle téma nepřipravoval; nebo metafilosofie a metody – myslí se tím skepse, dialektika, empirismus, kriticismus, logická analýza, fenomenologie jako histor. metody filosofie nebo něco jiného? U systematických témat jsou sylaby nutné, protože zkoušený se k danému tématu může připravit něco jiného než co po něm bude komise chtít, a nikdo se s ním nebude bavit.

OHLEDNĚ obtížnosti:

- Zdá se mi, že zkoušku nelze složit pouze se slovníkovými a příručkovými znalostmi, že je třeba ukázat určitou schopnost filosofovat, což považuji za správné.

- Zkouška klade zdánlivě nezvládnutelné nároky. Znáť hlavní témata a postavy evropské filosofie během tří let skutečně důkladně není možné, většina z nich se jen mihne na okraji zájmu. To ovšem také všichni vědí, a tak je jen na soudnosti zkoušejících, co mohou vyžadovat. Proto jsou možná užitečné podrobné orientační sylaby, možná podrobnější, než ty stávající.

- Postupová zkouška je hlavně zkouškou filosofické řemeslnosti, která teprve umožňuje sa-

mostatně filosofování. To jsem si uvědomil při přípravě na ni. Během čtyř let studia jsem se zabýval většinou jen tím, co mne zajímalo a často ne příliš důkladně. Při přípravě na PZK jsem zjistil, že mám velké mezery. Navíc mnozí vyučující nechávají studenty skládat zápočty a zkoušky zadarmo, což často vede k tomu, že nejsme připraveni na vysoké nároky PZK. Tady se otevírá problém – mají být nároky na každý atest takové, jaké klade např. p. Špinka anebo mohou být atesty dávány jen za krátké referáty nebo vůbec zadarmo?

- Studenti samozřejmě musejí číst a studovat co nejvíce bez ohledu na požadavky vyučujících, ale každý si to rád ulehčí, zvláště musí-li, jako většina z nás, ještě pracovat. Nevím tedy, je-li lepší špinkovská přísnost nebo petříčkovská benevolence. Každopádně nelze PZK složit bez náročného studia.

OHLEDNĚ PRŮBĚHU:

- S průběhem zkoušky jsem byl v celku spokojen. Až na 90 minutové zpoždění, které zaviniilo, že jsem se už nestihl ubytovat ten den na koleji a musel odjet domů a utratit další peníze.

- Na přípravu k ústní zkoušce by měl být přesně stanoven čas, navrhuji 30 minut a každý by se měl připravovat o samotě.

- Zkoušející se mě neptali na zbytečné podrobnosti a byli ochotni položit pomocnou otázku, když jsme si nebyli jistý. Jejich hodnocení mého výkonu se mi zdálo opodstatněné.

Autor je studentem 5. ročníku filosofie.

Rehnicerova tíživá modernost

LUDVÍK REGNER

V první polovině tohoto roku vydalo nakladatelství Mladá fronta knihu Raymonda Rehnicera (1948 – 1998) s názvem Nesnesitelná jednoduchost modernosti. Kniha je souborem esejů a článků, které tento urbanista a sociolog napsal během pětiletého pobytu v Praze, když byl v roce 1992 nucen opustit Bosnu a Hercegovinu.

Editoři knihu rozdělili na tři soubory. V první části jsou sebrány jeho stati, které se týkají válečného konfliktu v bývalé Jugoslávii, v nichž se snaží rozpoznat příčiny celého konfliktu. Podle něho se v této válce nejedná o válku divochů, ani o náboženskou, nacionální nebo občanskou válku, ale jedná se o střet hodnot předměstí a města. Předměstí chápe jako typ společnosti, které již sice opustilo tradiční hodnoty, ale ještě není připraveno přijmout městské hodnoty tolerance, demokratického dialogu a občanské svobody. Rehnicer říká, že se v politické oblasti navázalo na komunistický režim, který manipuloval veřejným míněním, hledal protivníka, který může za náš špatný stav a jeho zničením podmiňoval světlejší zítřky. Tento princip, jenž nepřipustně zjednodušuje skutečnost, a následkem toho připouští násilí na všem, co do této představy nezapadá, nazývá moderností; oproti němu staví hodnoty demokracie a svobody, tolerance a komunikace.

Autor upozorňuje na prostý fakt, že na Balkáně žije vedle sebe nejen několik náboženství, ale také několik etnik, z nichž ale žádné nemůže být označováno za „čisté“. Už Slované, kteří sem přišli, se smísili s původním obyvatelstvem, čímž je představou srbských ideologů o slovanském státě získává značné trhliny; následují kapitoly o peripetiích vývoje osídlování Bosny a Hercegoviny různými etniky až do současnosti, přičemž se ostře staví proti představě, že Turci jakožto nositelé islámského náboženství vnášeli během minulosti do soužití nesnášenlivost a konflikty. Byli tolerantní vůči židům, stejně jako vůči křesťanům. Rehnicer zdů-

razňuje, že extremistická podoba islámského fundamentalismu zdaleka nereprezentuje většinu muslimů.

Kořeny dnešní krize vidí v době 18. a 19. století, kdy se v Evropě začíná probouzet národnostní vědomí, které sice během 2. světové války ustoupilo do pozadí, ale během komunistického režimu a zvláště po Titově smrti (1980) opět nabírá na síle. Přesto však Rehnicer stále zdůrazňuje, že se nejedná o konflikt národnostní, ale národnostní cítění Srbů je tu jen prostředkem k manipulaci lidí. Tuto manipulaci umožňuje bezradnost občanů z nabyté svobody. „Zvyklí po příliš dlouhou dobu na to, že existují jen jako členové jistých kolektivů, nedokáží nyní přijmout existenci nezávislých a odpovědných jedinců – kteří se musí sami starat o vlastní bytí, ba myslet i na politický život země. Tradiční etnický nacionalismus pro ně představuje jediné nekomunistické východisko z nepříjemné, hroznivé situace, do níž byli vrženi formálním osvobozením po pádu komunismu.“ (str. 35)

Jak by se měl podle Rehnicera řešit celý konflikt? K řešení by mělo velkou měrou přispět mezinárodní společenství, které by mělo utlumit vliv nacionálně orientovaných stran a pomoci demokratickým stranám, které jsou stále ještě v menšině. Mezinárodní společenství by mělo pomoci i v hospodářské oblasti, protože jen tak může zmírnit strach z existenčních nejistot a tím oslabit podporu nacionalistických vůdců, kteří z tohoto strachu získávají svůj politický moc.

Druhá část obsahuje texty, které se zabývají globálními problémy světa. V první řadě se jedná o ekologické problémy, o fakt, že člověk je schopen na zemském povrchu stále účinněji proměňovat krajinu, někdy tak radikálním způsobem, že vytvořil pouště, narušoval potravinové řetězce a ekologickou rovnováhu přírodního světa tím, že rostliny a živočichy, kteří nejsou „užiteční“ ničí. Rehnicer, stejně jako ostatní ekologové, pouka-

zuje na nadměrnou spotřebu energie, na energetickou náročnost novodobého zemědělství, které více energie spotřebovává než produkuje. Tyto a mnohé další problémy poukazují k tomu, že život na zemi i celý vesmír je mnohem komplikovanější, než jak ho chápali vědci a filosofové minulých století a jenž jsme zdědili z dob osvětenství. Rehnicer říká, že je třeba vzít v úvahu skutečnost, že procesy v přírodě podléhají nejen jistým pravidelnostem, ale i náhodám, které nedokážeme postihnout. Autor pak vyzývá, abychom si více uvědomovali tyto skutečnosti a zaměřili se na problémy přežití lidstva. Problém vidí v tom, že lidé, kteří mají prostředky ke změnám, jednají spíše jako neomezení vládcí. „Místo princů, kteří silou vlastního ega, za pomoci meče a peněz vnucují svou vůli druhým, potřebujeme diskretní zprostředkovatele, kteří jsou ochotni sladovat a usmířovat.“ (str. 118).

V oblasti minimálně euroamerického politického života Rehnicer konstatuje, že spádem komunismu a tím i bipolárního rozdělení světa zmizela jasná hranice mezi dobrým a zlým. Svět se stal plným mnohoznačností, nejasností a nejistot. Zmizely absolutní pravdy, které nám poskytovaly orientaci a my nyní nevíme, co si máme myslet. Díky této nejistotě saháme ke starým hodnotám, ať už náboženským, nacionálním nebo jiným; problémem je však skutečnost, že naše hodnoty považujeme za jediné správné, pěstujeme si totalitní myšlení a nesouhlas ostatních v nás vzbuzuje místo otázk a dialogu spíše agresivitu. Avšak nenávist a snaha zničit protivníka se stává v dnešním světě osudnou nejen pro stranu postiženou, ale i útočící, pro lidstvo jako celek. Proto Rehnicer vidí jen dvě možné cesty: buď sebevražedný útok na nepřítele, jenž bude mít za následek zničení lidského druhu, nebo multikulturní dialog, jenž by mohl lidstvo uchránit takové katastrofy.

Vraťme se ještě na chvíli k sociologickému rozdílu město-předměstí. Předměstská skupina se zakládá na duchu uzavřené skupiny, hraje tu roli pocit příbuznosti, duch krví spjatého kmene. Ve městě je naopak koncept skupiny poměrně neurčitý, a určující pro přijetí je pouze dodržování složitých pravidel městského chování. „Příslušnost k před-

městské skupině představuje nevyhnutelný a neúprosný důsledek narození, zatímco členství v městské skupině vyplývá pouze a jedině ze svobodné volby. Ve městech se stírají hranice mezi námi a nimi, skutečnost se stává mnohoznačnou. I přes tuto mnohoznačnost vidí Rehnicer naději právě v onom městském chápání celku, kde si člověk může částečně podržet svoji identitu, ale současně se podílet na životě města spolu s ostatními, jinými identitami. Balkánský konflikt chápe jako prosazování onoho předměstského chápání společenství. Je třeba však na druhé straně říci, že celá Evropa podle Rehnicera není ještě zcela dospělá a připravená k multikulturnímu dialogu a toleranci. Ukazuje to na evropských státech, které jsou stále ještě založeny na národnostním principu a panuje tu strach z Turků, Číňanů nebo Rusů. Tímto také vysvětluje neschopnost rodící se Evropské unie zasáhnout na Balkáně, protože národní princip jí stále není cizí.

Rehnicer varuje před frustracemi, které mohou velké hospodářské rozdíly mezi jednotlivými částmi světa, jež by pak mohly vést i k celosvětovým konfliktům. I na celosvětové úrovni varuje před pěstováním uzavřených skupin předměstského společenství. Žádné skupiny by se neměly uzavírat před ostatními, ať už se to děje na principu národním nebo ve jménu zachování životní úrovně obyvatelstva. Multikulturnost a pluralita různých identit by se měla stát realitou budoucnosti a spíše než homogenizace kultury (tím méně násilná) autor vidí cestu v dialogu mezi jednotlivými identitami a vpotěšení z jejich pestrosti. To však bez tolerance nelze dosáhnout.

V poslední části jsou shromážděny eseje z oboru, jenž je Rehnicerovi nejbližší – urbanistiky. Tento obor úzce spolupracuje se sociologií a i Rehnicera především zajímá, jak působí město na člověka a naopak, jak by měl člověk vytvářet své městské prostředí tak, aby se v něm cítil lépe. Proto ve stati, která se ostře staví proti stavbě izolovaných částí měst pro určité skupiny obyvatel říká: „Předepisovat lidem, co mají dělat, je nejlepší způsob, jak je frustrovat. A frustrovaní lidé mají sklon k agresivitě. Agresivní většina je náchylná ubližovat menšině. Agresivní menšina inklinuje k vandali-

zování společenského řádu většiny.“ (str. 197) Proto by každý měl mít více možností a měl by mít možnost si vybrat místo, kde chce žít.

Rehnicer si všímá české krajiny a konstatuje, že z venkova vymizela tradiční vesnice a nahradily ji moderní domy, krajina je poseta betonovými budovami a město se více než domovem stalo strojem na bydlení, práci i zábavu. Přitom zastává názor, že toto je možné změnit jen jediným způsobem: že všichni obyvatelé města budou moci zasahovat do utváření prostoru, kde žijí, že slovo dostanou sociologové a psychologové, že město nebude pouze výtvorem „vševědoucích“ urbanistů.

Všechny tři části knihy propojuje jedna dichotomie, již prozrazuje samotný název knihy – rozdíl mezi představou, že je možné nalézt jediné, absolutně správné a poměrně jednoduché naplánované řešení, a představou, že řešení problémů musí být nalézáno v širší diskuzi, v níž jsou brány v úvahu názory všech zúčastněných, že je třeba podnítit dia-

log mezi skupinami, které se zdají být na první pohled jako nesmiřitelné (ať už na základě rozdílu národnostního, sociálního nebo rozdílu v odborných kompetencích). Princip dialogu, namísto principu vnucování své vůle do naprosto cizorodého prostředí je Rehnicerovi principem, který považuje za řešení jak v oblasti válečného konfliktu na Balkáně, tak v otázkách globalizace světa, ale překvapivě také v oblasti urbanizace. Dialog je nakonec jediná možná cesta, jak dosáhnout řešení, které nebude vytvářet nevyřízené účty do budoucna a přinese každému přiměřený prostor k životu. To je Rehnicerovo přesvědčení, a i když s některými jeho dílčími názory nemusíme souhlasit, myslím si, že tato základní intence by měla být brána vážně, a to nejen přesto, ale především právě proto, že vychází ze zkušenosti člověka, který poznal, co to je válka v Evropě na konci 20. století.

Autor je studentem 6. ročníku filosofie.

Z hypnagogických kuloárů IV.

ONDŘEJ PRCÍN

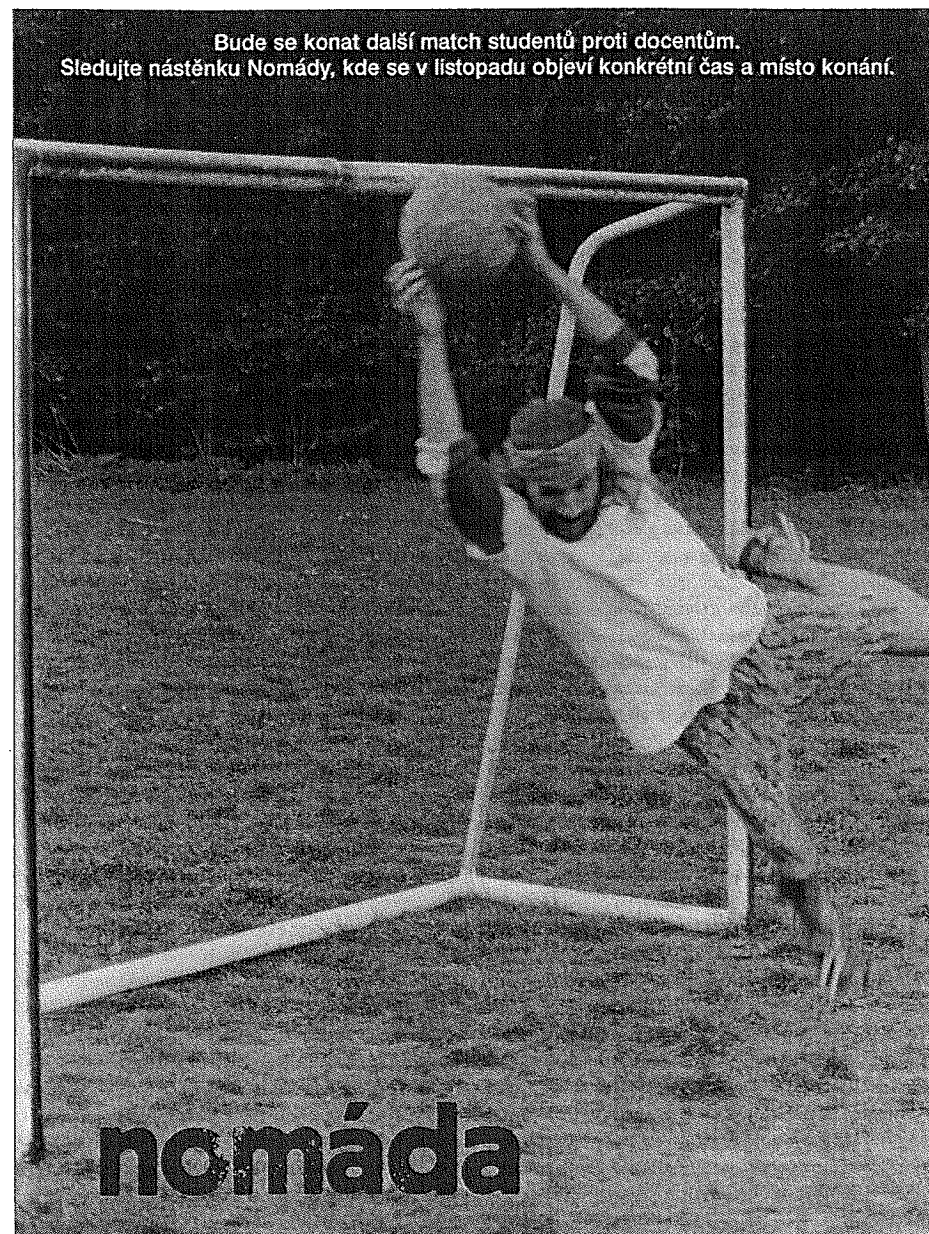
Schopenhauer správně píše, že spánek je „malá smrt“ a probuzení „malé narození“. Mezi spánkem a smrtí je bohatý pletenec analogií, k jehož rozplétání je jeden lidský život.

Ve spánku nejsme sami sebou, opouštíme všechna těla a všechny světy, abychom se ve snu či bdění opět reinkarovali a zažehli nové obzory. Usínáme a umíráme každým okamžikem. Každé pohasnutí vědomí je dílem smrti. Ne tak, že by nějaký čas zvenčí ukusoval z celku našeho života a přibližoval nás k prohlubni neznáma. Naopak. Čas je naším vnitřně spontánním tryskáním důvěrně známého života i jeho bolestným mizením. (Ptát se: „Co se tím vlastně myslí?“, není, myslím, na místě, protože jediná správná odpověď: „Nic víc se tím nemyslí“, totiž myslitele neuspokojí. Myslitelé nelze uspokojit.)

Mezi jednotlivými obrázky ze života, které nám promítá vědomí, jsou nezbytná zatmění. V těchto pauzách se jen zdánlivě nic neděje. Jsme v nich svěření obřím i jemňoučkým silám, jež určují náš život, naše probuzení. Spánek i smrt jsou životodárné, bdění a život smrtonosné. Zjevné tančí s nezjevným, kontinuita s diskontinuitou, život se smrtí. Nesvítime stále, blikáme. Blikání.

V Platónově podání je filosofie „příprava na smrt“ (MELETĚ THANATÚ, Faidón 81a). V životě není vhodnější příležitosti k „návěku smrti“, než je spánek. Platón též nabádá k náležitému způsobu usínání (Ústava 571d – 572b). Nejde mu však o dobrý spánek, ale o pravdu zjevujících sny. Filosof se pravdivého dotýká, ale nechce s ním splynout.

autor přerušil studium a je v civilní službě jako kulisák

Bude se konat další match studentů proti docentům.
Sledujte nástěnku Nomády, kde se v listopadu objeví konkrétní čas a místo konání.

nomáda

Práce studentů ÚFaR

PŘIPRAVUJE LENKA SÝKORÁ

V tomto oddílu podáváme základní informace o postupových, bakalářských nebo diplomových pracích studentů našeho ústavu za poslední období.

Kromě jména autora, názvu práce, přibližného údaje o vzniku (předložení) práce a počtu stran zde hodláme stručně nastínit obsah díla a to buď použitím názvů kapitol, výňatků obsahových analýz textu z posudku vedoucího práce (VP) nebo oponenta (OP) anebo pomocí obojího.

Všechny „inzerované“ práce spolu s plným zněním posudků jsou dostupné v knihovně k presenčnímu studiu (kopírovat lze jen se souhlasem autora).

POSTUPOVÉ PRÁCE KVĚTEN A ZÁŘÍ 1999

Fulka, Josef: Bergson a problém paměti. Květen 1999, 52 s. Oponenti: dr. T. Jeníček, dr. M. Petříček

„...nejde o nějaký akademický výklad Bergsonovy filosofie, nýbrž o výklad hlavních Bergsonových myšlenek v kontextu současného myšlení... Velice důležitým momentem analýz je ... jakási „alternativní“ teorie mechanismu, který splývá s „organismem“ (a v tomto pohledu je pak zajímavé upozornění na Spinozu), nemluvě o výhledech v závěru celé práce: nejen k Deleuzovi, nýbrž i k prigorinovské vědě (a ... do jisté míry i ke Gilbertu Simondovi a jeho pojetí „procesu individualace“)...“ (dr. M. Petříček)

Procházka, Karel: Problematika pojmů „být“ a „jevit se“ v Platónově filosofii. Květen 1999, 140 s. Oponenti: dr. K. Thein, doc. Z. Kratochvíl

„...autor [se] na základě jak tradice tak svých vlastních analýz přiklání k tezi o kontinuitě problematiky Platónových dialogů a její jednotě přetrvávající skrze změny ve třech obdobích. Hlavní důraz je přitom položen na dialogy pozdní, z nichž je vyňat a do středního období datován *Faidros*. Základní otázkou ovšem zůstává, zda celý problém periodizace dialogů spolu s jejich řazením do tří období nezakrývá jinak podmíněné, ale mnohem hlubší a závažnější rozdíly mezi jednotlivými dialogy, včetně dialogů pozdního období (např. *Sofistés* a *Filébos*). Syntetická povaha prá-

ce pochopitelně řeší toto dilema ve prospěch kontinuity, která je konkrétně předvedena zkoumáním pojmu „paradigmatu“ a tázáním po možnosti udržet výklad ideje jako paradigmatu navzdory známé hrozbě nekonečného regrese, tematizovaného v dialogu *Parmenidés*...“ (dr. K. Thein)

Tippelt, Hynek: David Hume o smyslu filosofování. Květen 1999, 23 s. Oponenti: dr. J. Hill

- Rozum ve službě vášni
- Bídne existence skeptikova
- Postfilosofická pozice umírněného skepticismu
- Nutné lži a útěcha ve vymyšlených slovech
- Filosofie jako zábava

„Práce je věnována metafilosofii u Huma – hlavně Humovým závěrům o smyslu filosofie... Cílem práce není srovnávat, v čem se liší tři příslušné pasáže u Huma, které se zabývají tímto tématem, ale spíš rekonstruovat základní argumentaci, kterou mají společnou...“ (dr. J. Hill)

Černá, Petra: Kierkegaardova kritika romantické ironie v jeho disertační práci „O pojmu ironie se stálým zřetelem k Sokratovi“. Září 1999, 31 s. Oponenti: doc. L. Major, dr. M. Petříček

„... Jádrem celé práce je úvaha o oprávněnosti Kierkegaardovy kritiky na pozadí schlegelovsko-romantického světa, který ... implikuje negativní vztah k historické skutečnosti. Zdá se, že Kierkegaard, řečeno terminologií jeho zralého díla, řadí Schlegela do blízkosti estetického životního postoje... V zásadě však Kierkegaard polemizuje

proti „subjektivitě“ klasického německého idealismu vůbec, což je asi nejspornější místo jeho kritiky romantické ironie...“ [dr. M. Petříček]

Dvořák, Jan: Předmětnost a práce u Hegela a Marxe. Září 1999, 28 s. Oponenti: doc. J. Pešek, prof. M. Sobotka

„...První část práce je orientována k Hegelově filosofii sebevědomí a práce podle „Fenomenologie ducha... Druhá část práce je orientována na Marxův pojem svobody – je jím totalita bytostných sil nebo spíše možnosti jejich uskutečňování, osvědčení, – a na konfrontaci s Hegelovým pojetím vlastnictví...“ (prof. M. Sobotka)

Hraj, Tomáš: Vědění a moudrost nejen v dialogu *Theaitétos*. Září 1999, 30 s. Oponenti: dr. K. Thein, dr. M. Petříček

„Předkládaná práce má ráz komentovaného close reading Platónova *Theaitéta*; v dosti komplikované struktuře dialogu jako celku izoluje základní otázku po vědění (a tedy i filosofického přístupu k zodpovídání otázek, kterou zde Platon naznačuje jako problém sebe-vztahu)... „

Chudý, Tomáš: Spis O božích jménech jako historicko-filosofická událost. Září 1999, 26 s. Oponenti: doc. Z. Kratochvíl, mgr. T. Saxlová

„Předkládaná práce je pokusem o celkovou filosofickou interpretaci spisu *O božích jménech* (dále DN) Pseudo-Dionýsia Areopagity. Základním rámcem je analýza prolínání dvou základních rovin DN, tj. na jedné straně pasáží afirmativních, v nichž jsou Bohu přisuzována různá jména, na druhé apofantických, v nichž se naopak zdůrazňuje Boží transcendence vůči jakémukoliv chodu myšlenkové reflexe a její jazykové artikulace...“

Pokorný, Vít: Neshodné křížení. Září 1999, 44 s. Oponenti: doc. P. Kouba, dr. M. Petříček

„ ... (Autor podává) výklad vnitřních hranic husserlovské fenomenologie, které spatřuje v rozporu mezi nevykázanou potřebou absolutního založení na straně jedné a snohou o maximální věrnost zkušenosti na straně dru-

hé. V prvních dvou kapitolách je charakterizována proměna celkového pojetí filosofie, k níž Husserl dochází. Analýzy tělesného bytí ve světle pozdního Merleau-Pontyho se přitom osvědčují jako neobyčejně vhodné východisko...“ (doc. Kouba)

Poláková, Kateřina: Problém jednoho a mnohého v dialogu *Filébos* (14c-18d). Září 1999, 40 s. Oponenti: dr. Š. Špinka, dr. K. Thein

„Autorka se ve své práci snaží ukázat, že pravý problém jednoho a mnohého, tak jak je formulován ... [ve *Filébu* 15a-c], se týká „monád“ či „idejí“ a jejich vzájemného vztahu, a nikoli „konkrétních jednotlivin“ či jejich vztahu k idejím, a že také pasáž věnována božskému daru dialektiky se plně soustřeďuje na monády a jejich vzájemný vztah...“ (dr. Š. Špinka)

Švec, Ondřej: Inkarnace stoické morálky v Descartově posledním spise a pojetí vášně jako znaku *ibid.* Září 1999, 27 s. Oponenti: dr. L. Benyovszky, dr. K. Thein

„... Descartovu odlišnost od stoického stanoviska vidí autor především v odmítnutí „amputace těla od mravního subjektu“. Na rozdíl od Epiktéa, jenž je zvolen jako modelový i historicky vhodný příklad stoického pojetí morálky, usiluje Descartes o ovládnutí vášní duše kauzálně spjaté s tělesnými vzruchy. Odtud také klíčový rozdíl v pojetí a hodnocení „věci dobrých, zlých a lhostejných“: oproti Epiktéovi neusiluje Descartes o lhostejnost vůči vnějšímu světu, nýbrž o svobodu tělesné bytosti obývající tělo a skrze něj svět...“ (dr. K. Thein)

Žemla, Martin: Jakub Böhme: „Ungrund“ a svoboda. Září 1999, 51 s. Oponenti: doc. Z. Pinc, dr. J. Sokol

„Autor nejprve sleduje kořeny tohoto pojmu ze jména u Mistra Eckharta, pak jeho vývoj v díle Böhma samého a nekonec naznačuje některé ohlasy ve filosofii 19. století, zejména u Hegela, Feuerbacha a Schellinga. Jde o problém postavení a role zla, jeho vztahu ke skutečnosti a k lidské svobodě...“ [dr. J. Sokol]

Nové knihy

FILOSOFIA

- V. Hála, Možnosti hodnotové etiky
- E. Chalupný, Česká kultura, česká sociologie a Tábor
- J. Pechar, Dvacáté století v zrcadle literatury
- L. Tondl, Hodnoty a hodnocení, Příspěvek k metodologickým stránkám hodnocení.
- sb. Chaos, věda, filosofie
- sb. Koncepce lidské osoby. Hledání konsensu v bioetice. (německy)
- sb. Mezi jazykem a vědomím

KALICH

- A. Augustinus, Vyznání
- J. A. Komenský, Jedno nezbytné

MLADÁ FRONTA

- A. Camus, Zápisky III
- N. Postaman, Ubavit se k smrti

OKÚMENÉ

- Aristotelés, politika I
- I. Kant, Kritika čistého rozumu
- Th. Ebert, Sókratés jako pythagorejec a anamnéze
- J. Heller, Vocabularium biblicum septem linguarum
- D. Flusser, Essejské dobrodružství

- E. Patočka, Péče o duši II
- L. hejdánek, Filosofie a víra (druhé, přepracované vydání)

PROSTOR

- P. J. Boorstin, Člověk hledající

SOFIS

- L. Benyovszky a kol., Filosofická propedeutika II
- J. Kristeva, Slovo, dialog a román

VESMÍR

- S. Komárek, Lidská přirozenost
- S. Komárek, Hlavou dolů. Druhá kniha esejů o přírodě a společnosti.
- P. K. Feyerabend, Tři dialogy o vědě

VYŠEHRAD

- H. Kūng, J. Ching, Křesťanství a náboženství Číny
- H. Kūng, Světový étos pro světovou politiku a ekonomii
- M. Lurker, Slovník biblických obrazů a symbolů
- K. H. Peschke, Křesťanská etika
- H. Waldenfels, Fenomén křesťanství. Křesťanská univerzalita v pluralitě náboženství